

Уярня пайрем.

Вудышо. Марий калыкын кумыл поянлыкыштыже пайрем йулам шуктымаш ожнысек ончыл верым налын шога. Пайрем айдемылан шум-чон ласкалыкым конден, тунян сылнылыкшым ужын мошташ туныктен да тукум кылым пенгыдемдаш полшен.

Кажне пайрем йулаште шкешотан ойыртом уло, но тун шонымашыже иктак – тиде еш илышым, озанлыкым саемден колтымаш, мланде пашаште у сенымашыш шуаш тыршымаш.

Пайрем годым мемнан кугезына-влак шке илышыштым уланым, моторым ышташ Ош Поро Юмо деч йодыныт.

Шорыкйол деч иктаж 6-7 арня гыч, телын шошо веке тайныме жапыште, пеш сылне пайрем шуэш. Тиде – Уярня. Уярня – пеш ожнысо марий пайрем, тудо пытартыш уян сий-чесан пайрем. Уярня деч вара кочкиш-йуыш начаремеш, тошто перке тугана тиде лийын тыге ожно, кызыт мемнан чыла уло.

Вудышо . «Уярня йор-йор, йылме йыр-йыр, мелна чыж-чыж, йолет лып-лып, - тыге маныныт мемнан кугезына-влак. Чын, уярня- ожнысо марий пайрем. Тудо пытартыш уян сий-чесан пайрем.

Уярня ик арня шуйнен. Ен-влак, марий вургемым чиен, ыштырым пидын, йолышкышт йыдалым чыкен, урем дене ошкыл колтат, пошкудо деке унала пурен лектыт, мурат-куштат, а вара, курыкыш каен, уярня вараште мунчалтат.

Уярня теле мучаште, презе шочмо жапыште лиеш: тунам у шур-тувыртышым кочкыт, уйым тамлат, вольыкын йушто теле гоч сайын илен лекмыжлан тау мутым каласат. Уярня телым ужатыме да шошым вашлийме пайрем семын эртарат. Ожно годым Уярнян кажне кечыже турло семын палемдалтын:

- шочмын Уярням вашлийына;
- кушкыжмын веселан модына, мелна дене сийлена;
- вургечын мо сай кочкишышт уло, чыла устембаке пого, но мелна нерген ит мондо;
- изарнян имне дене кудалыштмаш;
- кугарнян онбыкува деке вене-влак мелна кочкаш мият;
- шуматкечын ваш-ваш унала кошташ ида мондо;
- рушарнян палыме да родо-влаклан иктаж-гана ойлымо опке мутым монгеш нал. Тунам чонетлан куштылго лиеш. Тиде кечынак мурен-куштен, уярням ужатен колтат.

Вуд.

«Ует уло-уярня, ует уке – кукшо арня». Сандене устембал тич уян мелна лийшаш.

Кызытеш шке пайремнам туналына. Таче ме йушто телым ужаташ да шокшо кечан шошым вашлияш погыненна. Шогыза, шогыза, а тиде ко тугай?

(теле лектеш, йуштым конда)

Теле. Кузе туге ко? Мый, йушто теле. Ко тыште таче марте озаланен? Адакат мый! Ко Ош лум дене уржам леведын? Мый! Ко курыкым ышташ полшен? Мый! А ынде пытартыш гана тендан деке унала толынам, мыйым ида мондо манын кызыт тыште тендан ончылно шогем.

Вуд. Тугеже пеш сай. Но кушто мемнан мотор удырна – вес унана- шошо? Ме таче тудым вучена, а тыйым ужаташ лектынна. Каласе, Теле, тиде тыйын пашат огыл? Ала тый мемнан деч шошым шылтенат?

Теле. Молан эре мылам йолам ыштеда? Мый титакан омыл.

Вуд. Ушанена, ушанена. Тугеже айста Шошым йырваш ончалына, ала кычал муына.

(шошым кычалыт, а тудо уке)

Вуд. Теве кече онча. Устембалне мелна терке шинча, а Шошо ала-кушто почеш кодын. Ала Шошым кычкыралына, тудо колеш да толеш.

(кум гана «Шошо» манын кычкырат. Имне дене Шошым кондат)

Шошо. Салам лийже, шергакан уна-влак. Шукертак тендан деке толаш лектынам да корнем неле ыле. Лумжо, мардежше толаш чаракым ыштеныт. Ынде йушто теле деч каналтен кертыда, вет мый пеленем шокшо кечым конденам, а тудо шке пашажым пала. Пагалыме уна-влак, мый тендам пайрем дене саламлем да пенгыде тазалыкым, чонлан келшыше пашам, ешыште келшымашым, удыр-влаклан мотор качым, рвезе-влаклан сай, ушан-шотан мотор удырым темлем.

Теле. Мо эре тый да тый. Мыят иктаж мутым ойлынем. Ко ош тошак дене мландым леведын?

Шошо. Ко шокшо кечым кондем?

Теле. Тыге ойлыметлан мланде умбаке кызытак йуштым колтем, кечым петырем.

Шошо. Ит моктане, мый садак сенем.

Теле. Шого, шого. Теве лумым налам да умбакет кудалтем

Шошо. А мый лум дене мушкылтам да эше моторрак , сылне гына лиям.

Вуд. Тиде мо тыгай? Молан те учашеда? Ме кажныже палена: йушто теле дечпосна, шошо деч поснаилаш йокрок лиеш ыле. А те учашеда. Ида мондо, веет ме таче тыйым,Теле, вес ий марте ужатена, а тыйым, Шошо, вашлийына. Сандене чарныза учашаш, полшыза Уярня пайремым эртараш.

Вуд. Уярня туналме эрдене еш дене курыкышто кум гана мунчалтен воленыт. Вет калык ойлен: « Ко эн умбаке мунчалтен кая, тудын мушыжо кужу лиеш.» мунчалтат издер, ийвол, кур лапчык дене. Айста меат мунчалтена.Уярням вашлийына.

(теле эн ончыч куза да чылаштымат шука, покта)

Вуд. Тыге Уярнян ик кечыже эрта. Кушкыжмо толын шуэш. Тиде кечын каче –влак моторын гына чият. Удыр-влак пеледышан шовычым, шальым пидыт. Тыгай вургем пайремлан волгыдо шулышым, куан шижмашым пуа.

Тыге эркын-эркын вургечат толын шуо. Тиде кече- эн тамле кече. Молан манаш гын, устембалне мо гына пушлане огыл: коман мелна, перемеч, туара, уяча, турло когыльо, кол. Айста чылан пырля тамле пушан мелнам тамлена.

Вуд. Изарня толын шуо. Тиде рвезе-влакын кечышт. Нуно шке мастарлыкыштым, чолгалыкыштым удыр-влак ончылно ончыктеныт. А ме айста чылан пырля,удыр-рвезе-влак, шке чолгалыкнам ончыктена..

Модыш-влак: канатым шупшмаш, ече дене танасымаш., удыр-влакым издер дене шупшыктымаш, курыкым налмаш.

Кок командылан шелалтмаш. Команде – влак лумым пуат

Жюри акла.

Вуд. Тыге пел арня эртен кая. Толын шуо Уярня пайремын визымше кечыже-кугарня. Тиде кечын ватан марий-влак ава лийше деке, оньыкува, оньыкугыз деке унала каят, мелнам тамлат, пурам йуыт. Оньыкува устембаке поян чесым пога.

А шуматкечын икте- весе деке унала мият, чесым сийлат, мурат, куштат.

Рушарня толын шуо. Уярня пытыме кечын телым ужатат.

Чылан тыге ойлат: йушто теле тек чакна,
толжо шошо мыланна.
Нолтеш утыр кумылна
Поро ден чонна ташла.
Кече кушыч шырата,
Лумым койын шулықта,
Уярня арня эрта
Мемнамат паша вуча
Чылан телым ужатат.

МОНГЫШТО ПОГЫНЫШО шук- куштырам кугу тулыш пыштен
йулатеныт, тиде тул гоч торштылыныт. Кум гана торштымеке, чыла осал
лектын, айдеме у вийым налын манын шоненыт.

«Уярням йулатымаш».

Шошо. Мыланемат тышечын каяш жап толын шуо. Пеш кугу тау пайремыш
ужмыланда! Пиалан, таза кодса! Чеверын!

Вуд. Вот тыге Уярня арнян пайремже эртен. Тыге теле да шошо
йыжыныште калык шке чонжым куандара, шушаш жаплан – шошо агалан-
ямдылалташ пижеш.